

LUX FILM DAYS

3 ФИЛМА
24 ЕЗИКА
28 ДЪРЖАВИ

© Benedict Neuenfels

СТИКС (STYX)

Филм на Волфганг Фишер
Германия, Австрия

Европейски парламент

СТИКС (СТУХ)

ФИЛМ НА ВОЛФАНГ ФИШЕР

Рике е на възраст около четиридесетте и решава да прекъсне работата си като лекар в спешно отделение, за да отиде на остров Възнесение с кораба „Аза Грей“ – платноход, който тя старателно поддържа. Пътува сама и нейната одисея да достигне южната част на Атлантическия океан е двойна – тя извършва и пътуване към самата себе си, което я отвеща до най-дълбоката ѝ същност. Времето ѝ минава между руля и книгите, които е взела със себе си, като например „Създаването на рая. Дарвин на остров Възнесение“. Очарована от изобилната и разнообразна растителност на острова, останал пуст до края на XIX век, тя изгаря от нетърпение да посети този изкуствен рай, създаден по съветите на известния британски естествовик.

Но една нощ съдбата разбърква картите и променя хода на нещата. Излиза силна буря и на пътя на Рике, в североизточната част на островите Кабо Верде, се появява стар рибарски кораб, натоварен със стотина бедстващи мигранти, които отчаяно правят знаци към нея. Тя напразно се опитва да установи контакт по радиостанцията с лодката, после сигнализира на бреговата охрана, която обаче не реагира въпреки неколкостранните ѝ призови. В този момент тя е сама, изправена пред моралното задължение да помогне на мигрантите, но неспособна да ги приеме на борда на малкия си платноход: Рике страда от безпомощността си, още повече, че знае, че за тях е въплъщение на надеждата. Разкъсвана от желанието да им помогне и задължението да се отдалечи, младата жена е изправена пред трагична дилема и в крайна сметка успява да спаси един-единствен пътник: 14-годишен младеж на име Кингсли.

ПО-ШИРОК КОНТЕКСТ

Чрез трагичния сблъсък, представен във филма, режисьорът Волфганг Фишер конкретизира под формата на алегорична фабула непреодолимата пропаст между охолната Европа и африканския континент – жертва на бедност и политическа нестабилност, водещи до недомък, насилие, несправедливост или преследване. Като че ли с филма се поставя един съществен въпрос: какво може да направи човек сам в такава драматична ситуация, когато компетентните органи и властимащите съзнателно избират да я игнорират?

Темата, разработена в „Стикс“, е в основата на горещата актуалност, белязана, между другото, от увеличаване на ксенофобията и европейския национализъм: Италия, Австрия и държавите от Вишеградската група (Унгария, Чешката република, Полша и Словакия) вече не са склонни да приемат мигрантите на тяхна територия, за което свидетелстват по-специално неотдашните решения за блокиране на достъпа до пристанищата. След безпрецедентната криза с мигрантите, която достигна своя връх през 2015 г., днес лидерите на Съюза трябва да се справят с политическа криза, която противопоставя една отворена Европа на една затворена Европа, за да решат проблема с приемането на мигрантите.

ПРОИЗХОДЪТ НА ВИДОВЕТЕ

Разположен в южната част на Атлантическия океан до брега на африканския континент, Възнесение е малък вулканичен остров, посетен през 1836 г. от Чарлз Дарвин, който тогава приключва околосветска експедиция на борда на кораба „Бийгъл“. Поразен от пустинния характер на това място, лишено от сладка вода и всякаква растителност, той разказва за него на ботаника Джоузеф Хукър, който се заема да залеси острова, като засажда всякакви видове дървета и растения, произхождащи от Европа, Аржентина и Южна Африка. Целта е да се възстанови водният цикъл и качеството на почвата и 30 години по-късно залогът е спечелен. Във филма именно този единствен по рода си опит впечатлява Рике, както се вижда от избора на дестинацията и от препратките към „Създаването на рая. Дарвин на остров Възнесение“ – илюстрирана книга с емблематично заглавие, чиято корица камерата показва в едър план, както и от избора на име на кораба. Американският ботаник Аза Грей (на чието име е наречен корабът на Рике) на практика е страстен поклонник на Дарвин, на когото предоставя полезна информация за написването на „Произходът на видовете“ и чийто идеи той разпространява в САЩ.

Разбираме, че всички тези детайли имат значение и не може да не се върнем към пролога на филма, който започва с придвижването на големите маймуни в центъра на Гибралтарската скала – единственото място в Европа, където двеста и петдесет берберски макака живеят действително в диво състояние. Приматите, както знаем, са в центъра на проучванията върху произхода на видовете, проведени през XIX век от Дарвин. Начинът, по който режисьорът на филма съпоставя чрез монтажа образа на примат, който се храни, правейки същите жестове като човешко същество, и образа на Рике, която складира провизии за

морското си пътуване, успява в известен смисъл да възстанови това сродство и следователно косвено да постави под съмнение предполагаемата интелигентност на човека, превъзхождаща останалия свят.

СЪЗДАВАНЕТО НА РАЯ

Това ни кара естествено да се замислим за общото значение на тези далечни препратки, вмъкнати в контекста на една съвременна история, която се основава на бруталната среща между два контрастиращи свята – от една страна, западното общество, съсредоточено върху богатствата и собствения си комфорт, егоцентрично и дори безразлично към останалата част от света, и от друга, – общността на мигрантите, които се борят за оцеляване. Контекстът на алегорията като дискурс от повествователни символи ни позволява да тръгнем по пътя на тълкуването.

„Създаването на рая“, споменато върху корицата на настолната книга на Рике ни дава първа следа. Всъщност е показателно, че нейната самотна експедиция приема в известен смисъл формата на завръщане в райската градина или в „земния рай“ и следователно в произхода на света, както е описан в „Битие“⁽¹⁾. Още в началото на филма – дори преди Рике да отплава, се напомня за отговорността на човека за състоянието на света, което отсича възможността за тълкуване на предстоящите събития като бедствие или неизбежност. Следователно, от това съпоставяне може да се направи извод за начина, по който се възприема приемането на мигранти в някои държави. В този контекст препратките към „създаването на рая“ на остров Възнесение без съмнение ще се тълкуват като знак, че и в най-безнадеждните ситуации може да се намерят хуманни, осъществими и полезни за всички решения.

Защо тогава отказваме да приемем световния ред такъв, какъвто е? Какъв е този принцип, който ни дава основание да считаме, че е нормално да се ползваме от най-добрите условия, докато други, които са в много по-неблагоприятно положение от нас, трябва да загиват по ужасен начин, докато отчаяно се опитват да спасят живота си? Това несъмнено е основният въпрос, поставен от филма на Волфганг Фишер чрез всички тези загатвания.

От друга страна, и без съмнение по по-прозаичен начин, неспособността на Рике да действа, за да помогне на пътниците в стария потъващ рибарски кораб, е преди всичко начин да се илюстрира общият крах на колективното морално чувство, ако се прави препратка към ограничените възможности, за които разполагаме, за да действаме индивидуално, и ако се подсилва в известен смисъл идеята за неизбежност, която съпътства трагичната гибел на хиляди мигранти в морето. В един първи разговор по радиостанцията, точно преди да започне бурята, капитанът на товарен кораб уверява Рике, че може да разчита на него, ако се наложи. Но няколко часа по-късно той отказва да помогне, като казва, че може да загуби работата си и така поставя личния си интерес над дълга за оказване на помощ за спасяване на човешки живот в морето съгласно Конвенцията SOLAS от 1974 г. Това впрочем е и начин да се подчертаят недостатъците на политиката на приемане по отношение на най-конкретните ѝ механизми, наред с другото: бреговата охрана, която при все това е назначена да изпълнява мисия за гражданска безопасност в морето, упорито отказва да реагира на тревожната информация, която Рике предава по радиостанцията.

ВОДИТЕ НА АДА

Търсенето на рая, което е в сърцевината на проекта и на Рике, и на мигрантите, макар и да не изразява нито същата реалност, нито същия смисъл⁽²⁾, се очертава още в самото заглавие на филма като една ужасяваща утопия, тъй като терминът „Стикс“, зареден с пъкленни конотации, препраща към гръцката митология, където той означава една от петте реки на ада – тази, която маркира границата между света на живите и този на мъртвите. Подсказвайки недвусмислено предстоящата драма, избраното от режисьора заглавие хвърля от самото начало мрачна сянка върху цялата история и позволява да се предусети трагичният ѝ край, без дори да са показани първите кадри. Откроява се явен контраст между идеята за мечтания рай и съвсем действителния ад, както за мигрантите, тръгнали към гибелта си, така и за младата германка, неспособна да им помогне. Този контраст е носител на ясното намерение чрез алегоричната фабула да бъдат избличени едновременно както политическата инерция по отношение на една изключително безпокояваща ситуация, така и общото безразличие на хората на Запад по отношение на тази проблематика, която – докато не бъдат изправени лице в лице с нея – им се струва далечна и абстрактна. В този контекст на тълкуване членовете на бреговата охрана, която се намесва в края на филма, напомнят лодкари на смъртта: подобно на Харон, лодкарят на ада, превозващ душите на мъртвите през Стикс, те прехвърлят от единия на другия плавателен съд повече трупове, отколкото оцелели.

(1) Загатване, което е добавено към друга библейска препратка, тъй като самият остров Възнесение е наречен на деня на откриването му от португалски мореплавател през 1501 г.

(2) Можем да си представим срещата на Рике с мигрантите като пресечната точка на две напълно противоположни изображения на рая: от една страна, тя – тръгнала на юг, към остров, превърнат по изкуствен начин в райско кътче, от друга страна, мигрантите – стремящи се да достигнат севера и европейското елдорато.

В рамките на тази интерпретация Рике може да бъде сравнена със Стикс, най-голямата от океанидите, която възплъщава едноименната река. Те са водни нимфи от гръцката митология, които са винаги доброжелателни и са наточени от Зевс да бдят над младите момчета и да ги насочват, докато достигнат зряла възраст. Тази препратка хвърля очевидно особена светлина върху връзката между лекарката и младия Кингсли, единственият мигрант, когото успява да спаси, но също така и върху злощастната роля, която тя ще изиграе, въпреки волята си, в трагичния край на неговите събратя по съдба. Несъмнено не е случайно, че в края на филма, след като тя най-накрая влиза в трюма на корабокруширания кораб и открива целия ужас на ситуацията, ние виждаме в близък план нейното лице, завито в тъмно платно, като се виждат само очите ѝ. Освен като начин да се предпази от евентуална зараза, в действителност е трудно да не видим в тази екипировка – показана с известна настоятелност – аналогията с качулката, която носи лодкаря на ада, докато превозва душите на мъртвите на другия бряг на Стикс.

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

НЯКОЛКО НАСОКИ ЗА РАЗМИСЪЛ

- „Стик“ е филм, разделен на две части. Първата е *преди*, а втората – *след* бурята, която вилнее цяла нощ. Какво бихте могли да кажете за бурята в контекста на нашето алегорично тълкуване? В какво се изразява тя? Може ли в нея да се открие друг епизод от митологията? Какъв смисъл придобива това случайно събитие в контекста на филма?
- И най-накрая, персонажът на Рике, обикновена жена, тръгнала на ваканция, ни изправя пред нас самите и пред отговорностите ни като европейски граждани. Какво според Вас е посланието, което режисьорът Волфганг Фишер се опитва да ни предаде, и в крайна сметка – какво очаква от нас?

les grignoux

ЕВРОПЕЙСКОТО КИНО ЗА ЕВРОПЕЙЦИТЕ

ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ продължава да представя изненадващо разнообразие от жанрове и нюанси във филмите на млади и талантиви европейски режисьори. Европейският парламент има удоволствието да Ви представи трите филма, участващи в конкурса за ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ през 2018 г.:

СТИКС (*Styx*), филм на Волфганг Фишер – Германия, Австрия

ДРУГАТА СТРАНА НА ВСИЧКО (*Druga strana svega*), филм на Мила Турайлич – Сърбия, Франция, Катар

ЖЕНА НА ВОЙНА (*Kona fer í stríð*), филм на Бенедикт Ерлингсон – Исландия, Франция, Украйна

Филмите разглеждат актуални въпроси по емоционален и интелигентен начин и отразяват това, което Европа преживява понастоящем. Те показват герои, които се вглеждат в заобикалящия ги свят, опитвайки се да разберат действителността, но също и обществата и общностите, към които принадлежат. Като показваме истории, сублимирани от емоцията на киното, изтъкваме качеството и разнообразието на европейското кино, както и значението му за изграждането на социални ценности и културни общности. Каним Ви да гледате филмите в рамките на 7-ото издание на Филмови дни „ЛУКС“.

ФИЛМОВА НАГРАДА „ЛУКС“

Културата играе основна роля в изграждането на нашите общества.

Воден от тази идея, Европейският парламент учреди през 2007 г. ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ с цел да подпомогне разпространението на европейски филми из цяла Европа и да насърчи дебатите в европейски мащаб по важни обществени въпроси.

ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ е единствена по рода си инициатива. Докато повечето европейските копродукции се прожектират единствено в държавата си на произход и рядко се разпространяват в други страни, дори и в рамките на Европейския съюз, ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ предоставя уникална възможност три европейски филма да бъдат субтитрирани на 24-те официални езика на Съюза.

Лауреатът на конкурса за ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ ще бъде излъчен чрез гласуване от членовете на Европейския парламент и ще бъде обявен на 14 ноември 2018 г.

ФИЛМОВИ ДНИ „ЛУКС“

ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ постави началото на Филмовите дни „ЛУКС“ – от 2012 г. насам трите филма, участващи в конкурса за ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“, се представят пред по-широка европейска публика по време на Филмовите дни „ЛУКС“.

Каним Ви чрез Филмовите дни „ЛУКС“ да се насладите на незабравимо културно преживяване, за което териториалните граници не съществуват. От октомври 2018 г. до януари 2019 г. ще можете да се присъедините към любителите на киното в цяла Европа, като гледате прожекциите на трите филма на един от 24-те официални езика на Европейския съюз. Не забравяйте да гласувате за предпочитания от Вас филм на уебсайта ни luxprize.eu или на страницата ни във Фейсбук!

СПЕЦИАЛНА НАГРАДА НА ПУБЛИКАТА

Специалната награда на публиката е наградата, присъдена от зрителите в рамките на ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“. Не пропускайте да гласувате за един от трите филма преди 31 януари 2019 г.! Може би ще имате шанса да присъствате на Международния филмов фестивал в Карлови Вари през юли 2019 г. по покана на Европейския парламент и да обявите заглавието на филма, получил Специалната награда на публиката.

ГЛЕДАЙТЕ,
ОБСЪЖДАЙТЕ
И ГЛАСУВАЙТЕ!

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

РЕЖИСЬОР: Волфганг Фишер

СЦЕНАРИЙ: Волфганг Фишер, Ика Кюнцел

С УЧАСТИЕТО НА: Сузана Волф, Гедион Одуор
Векеса, Александер Бейер, Инга Биркенфелд

ОПЕРАТОР: Бенедикт Нойнфелс

ПРОДУЦЕНТИ: Маркос Кантис, Мартин Левалд,
Михал Покорни

ПРОДУКЦИЯ: Schiwago Film GmbH, Amour Fou
Vienna

ГОДИНА: 2018 г.

ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ: 94 мин.

ЖАНР: Игрален филм

ДЪРЖАВИ: Германия, Австрия

ОРИГИНАЛЕН ЕЗИК: английски, немски

Текстът е завършен през юли 2018 г.

